

Душко МИНОВСКИ

“
*Ni { t o za nas
bez nas*
”

Семејното насилство е едно од преовладувачките криминални однесувања во повеќе општества и со себе носи разорувачки последици, како во однос на примарната жртва, жената, така и во однос на секундарната жртва, децата. Во повеќето земји семејното насилство заема размери на проблем од примарен општествен карактер.

Семејното насилство како проблем се одразува врз економскиот и севкупниот развој на општеството, а е резултат на историски заснованата нееднаква положба на мажот и жената, во која таа се наоѓа во субординирана положба во однос на него. Р Македонија не е исклучок од ова општо видување за димензиите и за последиците на проблемот на семејно насилство. Нерамноправноста на жената, манифестирана преку нејзината положба во општеството, во бракот и во семејството, извира од патријархалната структура на општеството, кога и се дефинира доминантната положба за мажот и инфериорната положба за жената, на макро и на микро план. Определената активна улога

на мажот во општеството му обезбедува концентрација на моќ и власт на микро план, особено во рамките на бракот и семејството. Како нус производ од активната и супериорна положба на мажот и пасивната и инфериорна положба на жената произлегува и сопственичкиот однос кон жената, во кој не е исклучено и насилството како регулатор за послушност. Овие односи, по пат на социјализација, се пренесуваат од генерација на генерација.

Доколку се направи пресек на третирањето на семејното насилство во нашата држава, до стапувањето во сила на измените во КЗ, би можеле да се извлечат следниве негови карактеристики: маргинализација на проблемот; недоволно познавање на појавата; отсуство на официјални податоци; недоволна правна покриеност и отсуство на формална реакција.

Со стапувањето на сила на одредбите предвидени во КЗ на РМ, со кои прв пат во Македонија се регулира појавата на семејно насилство, на насилниците им се става на знаење дека нивните постапки се недоволени, за насилството нема оправдување и семејното насилство е казниво. Цел за донесување на овие одредби е обезбедување на потребната заштита и безбедност на жртвите на семејно насилство на неодолен и ефикасен начин, како и сузбивање и превенција на истото.

Под семејно насилство се подразбира малтретирање, грубо навредување, загрозување на сигурноста, телесно повредување, полово или друго психичко или физичко насилство, со кое се предизвикува

вични дела против половата слобода и половиот морал, кривичните дела: Силување, Обљуба врз немодно лице, Полов напад врз дете и Посредување во вршење проституција; и во рамки на Кривични дела против правосудството, кривичното дело Неизвршување на судска одлука. Со решенијата понудени во главата Кривичните дела против животот и телото се регулираат појавните облици на физичко насилство како еден од подоблиците на семејно насилство. Се санкционираат лишувањето од живот, оштетувањето или нарушувањето на телесниот интегритет, или предизвикувањето телесно или душевно заболување (телесна повреда и тешка телесна повреда). Со кривичното дело Убиство на миг се регулираат оние ситуации во кои жртвата на семејно насилство, бранејќи се од нападите на насилникот, посегнува по неговиот живот. Со овие решенија законодавецот предвидува построга казна за сторителите кои овие дела ќе ги сторат при вршење семејно насилство.

Во рамки на Кривични дела против слободите и правата на човекот и граѓанинот, законодавецот ги санкционира облиците на психолошко насилство. При тоа, се санкционира присилувањето, кое се состои во наметнување на друга, спротивно на неговата волја, определена одлука или оп-

НАМЕСТ ДА ГОВОРИМЕ ЗА

Под семејно насилство се подразбира малтретирање, грубо навредување, загрозување на сигурноста, телесно повредување, полово или друго психичко или физичко насилство со кое се предизвикува чувство на несигурност, загрозување или страв, кон брачниот другар, родителите или децата или други лица кои живеат во брачна или во вонбрачна заедница или заедничко домаќинство, како и кон поранешен брачен другар или лица кои имаат заедничко дете или се наоѓаат во блиски лични односи.

чувство на несигурност, загрозување или страв, кон брачниот другар, родителите или децата или други лица кои живеат во брачна или во вонбрачна заедница или заедничко домаќинство, како и кон поранешен брачен другар или лица кои имаат заедничко дете или се наоѓаат во блиски лични односи.

Нејзини појавни облици, во рамки на Кривичните дела против животот и телото, се кривичните дела: Убиство, Убиство на миг, Телесна повреда, Тешка телесна повреда; во рамки на Кривични дела против слободите и правата на човекот и граѓанинот, кривичните дела: Присилба, Противправно лишување од слобода, Загрозување на сигурноста; во рамки на Кри-

ределено отстапување, со што се нарушува слободата на формирање волја и слободата на дејствување; противправното затворање, држење затворен или на друг начин ограничување на слободата на движење, со што се нарушува слободата на одлучување на движење, како и фактичката можност за движење на едно лице и загрозување на сигурноста на друг со употреба на сериозна закана дека ќе се нападне врз животот или телото на лицето, или животот или телото на нему блиско лице, со што се нарушува психичкиот мир на човекот, неговото спокојство како претпоставка за уживање на другите слободи.

Во главата Кривични дела против половата слобода и половиот морал, се санк-

ционирана силувањето, односно присилувањето на обљуба, односно на друго полово дејство, со употреба на сила или закана дека непосредно ќе се нападне врз животот или телото на лицето или врз животот или телото на нему блиско лице. Позитивното решение за гонење на ова кривично дело при вршење семејно насилство по службена должност е големо олеснување во сузбивањето и превенирањето на ова однесување, кое досега се гонеше по предлог. Со ова дело се врши нарушување на слободата за стапување во полови односи. Слично решение во однос на гонењето има и при санкционирањето на обљубата или друго полово дејство врз немоќно лице, злоупотребувајќи ги душевното заболување, душевната растроеност, немоќта, заостанатиот душевен развој или некоја друга состојба поради која тоа лице не е способно за отпор.

Со кривичното дело Полов напад врз дете е инкриминирано вршењето обљуба или друго полово дејство врз дете. Како квалифициран вид е предвидено вршењето на ова кривично дело при семејно насилство, од причина што членовите на семејството имаат посебна положба во згрижувањето и воспитувањето на децата и од нив се очекува нарушување на нив-

ниот правилен развој.

Со Посредување во вршење проституција се санкционираат врбувањето, наведувањето, поттикнувањето или намувањето на проституција или на кој и да е друг начин учествувањето во предавање на лица на друг заради вршење проституција, со што се нарушува половиот морал.

Во рамки на главата Кривични дела против правосудството, во кривичното дело Неизвршување на судска одлука е предвидено санкционирање на неизвршувањето на наредбите за заштита на права од семејно насилство од страна на службено или одговорно лице, кое нема да постапи по правосилна судска одлука. Со ова се обезбедува задолжително спроведување на овие наредби.

Покрај решенијата понудени во рамките на КЗ постојат и соодветни решенија кои се комплементарни со горенаведените, а кои доколку се понудат како такви ќе значат градење на целосен систем на заштита на жртвите на семејно насилство во нашата земја. Граѓанските наредби за заштита се составен дел на секое законодавство кое тежнее кон целосна заштита на жртвите на семејно насилство. Овие наредби имаат цел заштита на жртвата од идно насилство и паралелно решавање на

овој проблем со понудените решенија во казненото законодавство, чија цел е казнување на дејствата на насилство кои се случиле во минатото. Наредбите за заштита на права, во оваа смисла, можат да се гледаат како помалку наметлив и попозитивен начин за да се постигне сигурност, отколку да се води кривична постапка. Наредбите можат да бидат особено корисни таму каде што жртвата сака да го одржи постојниот однос со сторителот и се надева дека судската наредба ќе придонесе насилникот да признае дека неговото однесување е незаконско и дека ќе преземе чекори кон примена на ненасилни методи. Од друга страна, се истакнува и формалното олеснување на граѓанската постапка со која се издаваат наредбите, отколку осудата во кривичната постапка. Со ова се овозможува непосредна помош на жртвата.

Граѓанската постапка, сама по себе, може да придонесе насилникот да прими на знаење дека ќе следуваат правни последици како резултат на натамошно насилство и како резултат на тоа да го прекине насилничкото однесување. Доколку постои сериозна повреда или серија од инциденти придружени со зголемен интензитет, наредбите за заштита и кривичното гонење заедно можат да постигнат најефикасни резултати. Применливоста на граѓанските и на кривичните санкции ќе овозможат жртвите од семејно насилство да се заштитат сами себе, како и нивните деца од натамошна злоупотреба. По донесување на предложените измени на За-

О ДА ШЕПОТИМЕ СЕМЕЈНОТО НАСИЛСТВО

конот за семејство во однос на наредбите за заштита на права, особено внимание треба да се обрне на креирањето на мерките за превенција и третман на семејното насилство. На пример, тука спаѓаат создавање државен и на локални советодавни одбори за семејно насилство; донесување јавен здравствен план за редуцирање на семејното насилство; создавање програми за работа со насилници; континуирана едукација на полицијата, судиите и судскиот персонал, службениците на државната и на локалната управа кои работат со случаи на семејно насилство, адвокати; наставен план за едукација во врска со семејното насилство и континуирана едукација на наставничкиот персонал.

Нашата земја со предвидувањето на законските решенија и во казненото и во граѓанското законодавство ги исполнува меѓународно пропишаните стандарди предвидени со Конвенцијата за елиминирање на сите форми на насилство врз жените и Декларацијата за елиминирање на насилството на Обединетите нации, како и Европската конвенција за заштита на човековите права и основни слободи. Тие се во согласност и со платформите за акција на светските женски конференции, како што се, Пекингшката платформа за акција и согласно на неа изградениот Национален план за акција на РМ.